

p o l i c i e s f o r c u l t u r e

Participative policy-making in South East Europe

Atelierul “Tehnici de susținere în sectorul cultural – cum să-i influențăm pe cei care iau decizii?”

23 iunie 2001

Cum pot fi influențați autorii legilor (sau facînd lobby pe lîngă parlamentari)

Virgil Ștefan Nițulescu, expert parlamentar al Comisiei pentru cultura, arte, mijloace de informare în masă a Camerei Deputatilor

Alianțele și coalițiile în acțiunile de lobby – Experiența ANUC (Alianța Națională a Uniunilor de Creatori)

Aura Corbeanu, director executiv UNITER, membră a ANUC /director executiv Asociația Culturală ECUMEST

în cadrul seminarului

“Societate civilă și cultură: Acțiune privată pentru binele public”

derulat în cadrul programului MOSAIC al Consiliului Europei

Bucuresti, 22-23 iunie 2001

CUM POT FI INFLUENȚAȚI AUTORII LEGILOR (SAU FĂCÂND LOBBY PE LÂNGĂ PARLAMENTARI)

Virgil Ștefan NIȚULESCU

Unul dintre avantajele democrației este acela că ea permite unei persoane care consideră că nu are nici o șansă pentru a obține ceea ce își dorește pe baza legilor existente, să încerce modificarea lor. Cu alte cuvinte, cine nu câștigă jucând după niște reguli scrise de alții, trebuie să încerce să schimbe regulile jocului. La o primă vedere, un asemenea mod de gândire pare unul absolut imoral. În realitate, exact același lucru îl fac absolut toate partidele politice, care încearcă să obțină cât mai multe locuri în Parlament, pentru a elabora o legislație în beneficiul celor care le-au votat – și acest lucru pare perfect moral, cu diferența că partidele nu sunt obișnuite să recunoască faptul că vor favoriza un grup social sau altul, susținând că încearcă să producă bunăstare pentru întreaga națiune. Desigur, acesta chiar este idealul, doar că el este imposibil de atins într-un singur mandat de 4 ani, și atunci, strategia trebuie gândită pe etape scurte.

În acest joc politic, organizațiile care apără drepturile oamenilor de cultură (desemnez cu această sintagmă des folosită și, deja, inexpressivă, nu doar pe artiști, ci și pe funcționarii din instituțiile culturale) trebuie să se strecoare pentru a-și atinge țelurile și a-și proteja interesele. Desigur, aceste organizații vor trebui, mai întâi, să joace după regulile impuse de alții și, tocmai de aceea, primul lucru pe care îl au de făcut este să încerce să schimbe regulile, adică legile după care funcționează întregul sistem al culturii. Pentru aceasta, organizațiile amintite trebuie să acționeze pe două căi: pe de o parte, să țină sub o presiune continuă Guvernul (și aici nu mă refer doar la Ministerul Culturii și Cultelor, ci și la Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Ministerul Justiției și chiar, atunci când este nevoie, cabinetul Primului Ministru); pe de altă parte, să se afle într-un permanent contact cu parlamentarii, informându-i și solicitându-le să intervină pentru susținerea cauzelor lor. Insist asupra diferențelor de abordare între cele două Puteri: Executivul și Legislativul. În vreme ce Guvernul, fiind administratorul țării, este direct responsabil pentru soarta cetățenilor și, ca atare, poate fi tras la răspundere mult mai ușor (fapt perceput, de altfel, de oricine, Guvernul ajungând să fie acuzat și pentru lucruri pentru care nu el are cum să fie responsabil, ci administrația locală), Parlamentul are doar răspunderi indirecte. Pe de altă parte, în vreme ce Guvernul reprezintă o forță politică, până la proba contrarie, unitară, în Parlament, nu poate fi trasă la răspundere Opoziția pentru greșelile Puterii.

În România, persoanele care ocupă funcții mai mari sau mai mici sunt obișnuite să devină țintele unor intervenții. Cele mai multe dintre aceste intervenții sunt punctuale, solicitând rezolvarea unor cazuri mai mult sau mai puțin disperate. Ar trebui spus că, de fapt, ceea ce se așteaptă, în cele mai multe dintre cazuri de la demnitarii solicitați să rezolve aceste situații este un fel de trafic de influență la nivel înalt, mai degrabă, decât rezolvarea, de principiu, a unor probleme cu care se confruntă o breaslă întreagă sau un grup social.

Deoarece, foarte rar, acești demnitari constituie țintele unor campanii bine conduse și organizate de către actorii ai societății civile care să fie, la rândul lor, grupați într-o organizație precis delimitată și identificabilă, ei, demnitarii, nu sunt nevoiți, în realitate, să facă față unor acțiuni de lobby, ci unei puzderii de solicitări vizând rezolvarea unor cazuri izolate, prin intervenții izolate, la decidenți politici sau administrativi. Din aceste motive, nu se poate spune că există, în România, o experiență serioasă privind acțiunea de lobby. Din același motiv, reacția față de puținele încercări de influențare a deciziei legislative sau administrative pare să fie, în cele mai multe dintre cazuri, una de indiferență. În cazul demnitarilor din Executiv, aceștia pot, foarte ușor, să dea vina pe poziția lor subordonată față de alți demnitari, mai importanți, capabili să ia și deciziile necesare. În cazul demnitarilor din Legislativ, scuza este aceea a poziției subordonate în grupul parlamentar. Privită dinspre cercurile Puterii, societatea civilă pare fie că nu există, fie că reprezintă doar o altă față, doar aparent nepolitică, a adversarilor politici. Asemenea bănuieli pot fi, foarte lesne, întărite din cauza simpatiilor politice ale conducătorilor organizației. De aici, până la generalizări integratoare, la adresa tuturor membrilor unei organizații, nu sunt prea mulți pași. În domeniul cinematografiei, de exemplu și, mai de curând, și în cel al literaturii, unde există mai multe organizații ale creatorilor, artiștii ajung să fie identificați politic în funcție de simpatiile celor aflați la conducere și care sunt mai mult sau mai puțin transparente. Reacția demnitarilor față de eventualele acțiuni de lobby ale acestor organizații va fi, adeseori, dictată de apartenența politică a demnitarului, deci, uneori, ea poate fi pozitivă. Există, așadar, avantaje și dezavantaje în ceea ce privește afișarea unei anume simpatii politice a liderului sau liderilor organizației. În orice caz, impresia demnitarilor este, în cele mai multe dintre cazuri, că organizațiile care reunesc oameni de cultură, în numele principiilor societății civile, nu sunt decât paravane ale unor interese politice sau de grup.

Una dintre dificultățile de înțelegere a modului în care ar trebui făcut lobby-ul este aceea că organizațiile amintite nu par să înțeleagă, foarte exact, care este rolul Parlamentului. Din acest motiv, la apariția oricărei disfuncții, organizațiile neguvernamentale ale oamenilor de cultură – inclusiv sindicatele – se adresează, mai întâi, reprezentanților guvernamentali. Modelul de adresare este cel al unei solicitări, nu al unei campanii de lobby. Atunci când se constată eșecul intervenției, urmează apelul la instanța parlamentară, deși acesta este, cel mai adesea, perfect inutil. Pasul al treilea este, adeseori, plângerea adresată Președintelui României. Un exemplu recent l-a constituit conflictul de la Opera Națională Română, nesoluționat, de aproape 6 luni. Apelul făcut Parlamentului a fost unul prin care, de fapt, s-a încercat, pe această cale, influențarea Guvernului. Asemenea tentative sunt, de regulă, prilejuri de afirmare mediatică și nu duc la nici o rezolvare directă a problemelor. Pentru a nu se ajunge aici, organizațiile culturale ar trebui să prevină, din vreme, asemenea conflicte, încercând modificarea legilor în vigoare.

Deocamdată, cel puțin, lobby profesionist nu se poate face în România. Acesta ar presupune existența legală a unor grupuri de profesioniști care să fie capabili să preia problemele unor categorii variate din electorat și, după ce le-au identificat, să pornească o campanie de lobby. În România nu există, încă, o lege care să permită funcționarea legală a

acestui sistem, chiar dacă au existat încercări de legiferare. Pentru că nici nu s-a înființat vreo organizație profesionistă de lobby, acesta trebuie exercitat de organizațiile culturale existente. Este adevărat, a existat un singur caz, în istoria recentă a parlamentarismului românesc, în care a fost purtată o campanie de lobby, după toate regulile stabilite pe Noul Continent. Despre aceasta, am mai avut prilejul să vorbesc, anul trecut, la seminarul organizat de programul Politici pentru cultură la Sinaia: este vorba despre campania pentru modificarea Legii sponsorizării (un fragment din studiul de caz este prezentat în anexa 1).

Ceva mai devreme, în 1995 – 1996, a mai fost purtată o campanie care, deși nu a avut drept scop inițial modificarea legislației existente, a reușit să provoace acest lucru (detalii în anexa 2).

Desigur, chiar dacă nu sunt la fel de spectaculoase, mai pot fi amintite campania purtată de Uniunea Arhitecților din România pentru adoptarea unei legi privind statutul arhitectului, campanie care a durat aproximativ 8 ani (și care s-a încheiat cu adoptarea legii, într-o variantă destul de apropiată de cea dorită de inițiatori), campania purtată de Asociația Română Antipiraterie, pentru adoptarea unei legi care să protejeze mai bine producătorii programelor pentru calculator și care nu a urmat chiar calea dorită de inițiatori), campania constantă dusă de Asociația Română pentru Comunicații Audiovizuale și de Asociația Profesională Română de Comunicații prin Cablu, pentru modificarea Legii Audiovizualului, în sensul unei cât mai largi dereglementări (și care, a fost, practic, stopată, prin blocarea, la Comisia pentru cultură, culte, artă și mijloace de informare în masă a Senatului, a proiectului de lege pentru modificarea Legii Audiovizualului) etc.

Cazuri interesante sunt acelea legate de încercările repetate de reglementare a modului de exercitare a profesiei de jurnalist, încercări pornite de o parte a breslei jurnalistice și stopate de cealaltă parte. Aceste exemple, deși, relativ numeroase, sunt, însă, atipice, pentru că ele au căpătat, adeseori, aspectul unui război dus între două tabere de jurnaliști (amănunte în anexa 3).

Exemplele de mai sus dovedesc faptul că, în domeniul lobby-ului, ne aflăm, încă, într-o fază de experimentare a metodelor și tehnicilor de influențare a deciziei. În afară de faptul că lipsesc organizațiile profesioniste, care să poarte asemenea campanii, indiferent de scopurile lor, organizațiile care au drept scop apărarea drepturilor profesioniștilor din domeniul culturii sunt fie prea slabe pentru a duce campanii de lungă durată și eficiente, fie sunt lipsite de tenacitate și răbdare, în fața unor autorități care acționează, adeseori, confuz și derutant, din cauza lipsei unor strategii fundamentate programatic.

ANEXA 1

În situația în care amânarea dezbaterii pe articole a propunerii a devenit cronică, în ziua de 13 noiembrie 1997, la Centrul Cultural American a fost organizată - cu sprijinul logistic și moral al Centrului și al Programului Rețeaua Democrație¹, susținut de U.S.A.I.D. și implementat de *World Learning*, cu ajutorul Institutului Democrat Național pentru Afaceri Internaționale Neguvernamentale - prima (a fost și ultima) întâlnire de lucru a Alianței Naționale a Organizațiilor privind Adoptarea Legii Sponsorizării și Mecenatului, la care au participat 130 de reprezentanți ai c. 100 de organizații, care, cu sprijinul CENTRAS, a decis declanșarea unei campanii naționale de sensibilizare a parlamentarilor în favoarea propunerii legislative privind sponsorizarea și mecenatul. Nu este lipsit de importanță faptul că la întâlnire au participat doi consilieri prezidențiali și un consilier al Primului Ministru, precum și președintele Comisiei pentru buget, finanțe și bănci a Senatului. Au fost constituite un comitet de lobby – coordonat de reprezentanți ai Asociației Pro Democrația și, respectiv, ai Asociației pentru Apărarea Drepturilor Omului România - Comitetul Helsinki (APADOR - CH) – unul de relații publice și unul de dezvoltare – coordonate de reprezentanții CENTRAS și ai Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC).

În lunile noiembrie și decembrie 1997, Comisia pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă a Camerei Deputaților a fost inundată de peste 150 scrisori, cu text aproximativ identic, prin care se cerea deputaților să urgenteze începerea dezbaterilor. Textul scrisorii standard a fost publicat în periodicul *Revista 3*, de unde a fost preluat de cei interesați. Deputații (inclusiv, cei care semnaseră propunerea legislativă) au primit telefoane, scrisori particulare și audiențe având, toate, același subiect: adoptarea, în cel mai scurt timp, a propunerii, în forma elaborată de experți. Au fost organizate conferințe de presă și dezbateri publice. La 3 decembrie 1997, Alianța avea 297 membri care susțineau, cu toții, aceeași opinie: „avem nevoie de o lege nouă, nu de o cârpăceală“. Până în ianuarie 1998, Alianța a ajuns să numere peste 425 de membri.

În paralel, la 11 decembrie 1997, FDSC organiza o masă rotundă cu tema „Sponsorizarea și mecenatul în România“, cu participarea, mai ales, a unor miniștri și a unor reprezentanți ai cercurilor de afaceri, reuniune care, în fapt, a dezbătut diversele variante ministeriale pentru elaborarea unei inițiative legislative menite să modifice Legea privind sponsorizarea. Acest text a fost, până la urmă, concretizat prin Ordonanța nr. 36/30 ianuarie 1998 pentru modificarea legii nr. 32/1994 privind sponsorizarea. Principala modificare viza creșterea cuantumului de deducere a bazei impozabile a sponsorului cu echivalentul sponsorizării, pentru mai multe domenii, inclusiv cultura, de la 5 la 10%.

¹. Democracy Network Program Romania, a project of the United States Agency for International Development, implemented by World Learning with the assistance of the National Democratic Institute for International Affairs.

La înapoierea din vacanța parlamentară, proiectul de lege pentru aprobarea Ordonanței nr. 36 a intrat în dezbaterile comisiilor permanente ale Senatului.

Societatea civilă a reacționat împărțit: o parte a fost mulțumită că, în sfârșit, legea a fost modificată; foarte multe dintre prevederile ordonanței fuseseră preluate din textul realizat de experții sprijiniți de CENTRAS. O altă parte a fost nemulțumită de faptul că, drept urmare a apariției ordonanței, toate propunerile legislative de modificare a legii privind sponsorizarea au fost respinse de comisiile parlamentare și, ulterior, de cele două Camere, inclusiv cea care preluase integral textul experților. În mod evident, textul sprijinit de majoritatea societății civile era preferat față de cel adoptat, până la urmă, de Guvern, dar campania și dezbaterile publice realizate în jurul acestei propuneri au constituit o excelentă mostră de exercitare a spiritului civic.

ANEXA 2

Organizat cu mari eforturi, de Ministerul Culturii și de Artexim, Festivalul „George Enescu“ a avut, printre principalele sale puncte de atracție, punerea în scenă a operei *Oedip*, de George Enescu, în viziunea reputatului regizor Andrei Șerban. Încă de la începutul repetițiilor, o parte din personalul Operei Naționale Române l-a rugat pe regizor să intervină pentru acordarea unor sporuri salariale. Profilându-se amenințarea izbucnirii unei greve a tehnicienilor din Operă, ceea ce ar fi dus la imposibilitatea prezentării premierei cu *Oedip*, și la insistențele lui Andrei Șerban, Guvernul a fost silit să găsească o soluție pentru satisfacerea revendicărilor salariale. Pentru a nu trezi protestele altor categorii de salariați din instituțiile de cultură, a fost aleasă calea acordării unui plus de 25% la veniturile tuturor acelor care lucrau în alte cinci instituții. Trebuie precizat că H.G.R. nr. 697/4 septembrie 1995 dădea drept explicație a selecției operate (cele șase instituții erau: Opera Națională Română, Teatrul Național „I.L. Caragiale“, Filarmonica „George Enescu“, Biblioteca Națională a României, Muzeul Național de Artă al României și Muzeul Național de Istorie a României) „activitatea de importanță națională desfășurată în aceste instituții“. S-a observat, imediat, atât de către salariații altor instituții de cultură, cât și de către diverse personalități din mediile politice și artistice, că Guvernul nu era îndreptățit să facă o selecție pe criterii de valoare printre cele 99 de instituții publice care, potrivit H.G.R. nr. 642/1994, republicată la 30 august 1995, privind organizarea și funcționarea Ministerului Culturii, activau în subordinea acestuia. O ipoteză de bun simț ar fi fost aceea că, din moment ce respectivele instituții – spre deosebire de alte instituții de cultură, județene – se aflau în subordinea Ministerului, în ele se desfășura o activitate de importanță națională. Acest lucru era cu atât mai evident, cu cât mai existau și alte instituții care, alături de 5 dintre cele 6 „premiatate“ salarial, aveau în titulatură termenul *național*. Pe lângă faptul că se făcea această selecție (6 din 99), salariații instituțiilor care se aflau în subordinea nominală a consiliilor locale - dar care își primeau, în fapt, subvenția de la același Minister, în baza prevederilor H.G.R. nr.442/1994 -, au considerat că H.G.R. nr. 697/1995 îi nedreptățește și pe ei. Era, într-adevăr, Guvernul abilitat să decidă că activitatea Teatrului Național „I.L. Caragiale“ era de o mai mare importanță națională decât cea a Teatrului „L.S. Bulandra“, pentru a justifica un spor salarial? Era Guvernul îndreptățit să constate că activitatea desfășurată în cele două muzee nominalizate era de o mai mare importanță națională decât activitatea oricărui muzeu de etnografie sau de științe naturale din țară? Adevărul este că, încercând să găsească o soluție punctuală, în lipsa unui autentic program de reformă generală a instituțiilor de cultură, Guvernul a reușit, doar, să deschidă o cutie a Pandorei, dezlănțuind exprimarea nemulțumirilor acumulate în ultimii cinci ani.

Aceste nemulțumiri s-au manifestat într-un mod foarte direct, prin ieșirea în stradă a unora dintre cei nemulțumiți. Doar a unora, pentru că, deși nemulțumiți erau, deopotrivă, muzeografilor, actorii, instrumentiștii, editorii, librarii, bibliotecarii și toți ceilalți salariați ai instituțiilor de cultură, singurii care au protestat prin marșuri de stradă, luări de poziție în emisiunile televizate și greve „japoneze“ au fost oamenii scenei. Ceilalți, pornind și de la

ideea că sînt prea slabi și fără priză la public pentru a protesta, nu au luat nici o atitudine publică. Desigur, este adevărat că ecoul, în opinia publică, a unei manifestații, ca cea din 6 noiembrie 1995, în fruntea căreia s-au aflat, printre alții, fostul – cu mai puțin de doi ani în urmă – secretar de stat în Ministerul Culturii, Mircea Albulescu, dar și câteva stele ale teatrului românesc – precum Leopoldina Bălănuță, Maia Morgenstern și Mitică Popescu –, era, în mod fatal, mai mare decît o demonstrație a unor bibliotecari quasi-anonimi. Totuși, rămîne faptul că actorii, cărora li s-au raliat și niște instrumentiști, au fost singurii care au protestat, solicitând mărirea salariilor. Explicația acestei poziții singulare nu stă, însă, în celebritatea pe care o dobîndesc, mai mereu, actorii, ci în faptul că aceștia erau organizați într-o asociație profesională - UNITER -, care știa să lupte pentru interesele membrilor săi. Este adevărat, totodată, că nu putem trece peste inevitabilele – pentru societatea românească – pasiuni politice, conducerea UNITER-ului fiind cunoscută și recunoscută pentru poziția sa, predominant, antiguvernamentală, poziție întemeiată pe simpatia pe care majoritatea membrilor conducerii ei o purta pentru partidele politice din Opoziție.

Proteste ale actorilor nu au fost în zadar. După mai multe runde de negocieri cu reprezentanții Guvernului, actorii au primit promisiuni ferme că li se vor mări salariile.

În paralel, Guvernul finaliza proiectul de lege a bugetului de stat pentru anul 1996. Inițial, acest proiect, mergînd pe linia desăvârșirii acțiunii pornite prin Legea nr. 36/1994, urma să consfințească preluarea bugetelor tuturor instituțiilor de cultură județene la Ministerul Culturii, inclusiv, așadar, a teatrelor și filarmonicilor. Aceste informații, considerate, la nivelul Ministerului Finanțelor, drept „confidențiale“, au ajuns, însă, în posesia artiștilor care, tocmai atunci, purtau amintitele negocieri pentru creșterea salariilor. În urma protestului energic al acestora, Ministerul Finanțelor a acceptat scoaterea teatrelor și a filarmonicilor de pe lista instituțiilor al căror ordonator de credite urma să devină Ministerul Culturii, listă care, incluzînd, de exemplu, toate bibliotecile și centrele de conservare a tradiției și creației populare județene (cît 41, din fiecare categorie) era intitulată, ridicol, a „instituțiilor publice de cultură și artă de interes național“. Este greu de aflat dacă a existat vreun sindicat sau vreo asociație aparținînd altor categorii de salariați din instituțiile de cultură, care să fi intrat în posesia acelorași informații. Este cert, însă, că nu s-a înregistrat nici un protest dinspre aceste organizații. Așa se face că forma proiectului de lege a bugetului de stat pentru 1996, care a fost transmisă la Parlament, lăsa teatrele și filarmonicile județene și ale municipiului București în subordinea financiară - și, deci, și administrativă - a consiliilor județene. Astfel, amintita H.G.R. nr. 506/1996 avea să consfințească exact această situație, în care, printre instituțiile județene preluate în subordinea Ministerului nu se aflau și teatrele și filarmonicile, ceea ce, după logica strîmbă a actelor guvernamentale, însemna că doar ele nu erau instituții „publice de cultură și artă de interes național“, ci județean. Iată, așadar, că motivul real pentru care aceste instituții de spectacol nu au împărtășit soarta celorlalte instituții de cultură a fost lupta îndârjită pe care salariații acestora au dus-o împotriva Guvernului, în 1995 și 1996. Dar această luptă a fost dusă de organizații create înainte de 1995 și care – și acesta este lucrul cel mai important – se bazau pe o solidaritate de breaslă care, se pare, a lipsit altora.

ANEXA 3

Prima încercare de quasi-reglementare în domeniul presei o face, Camera Deputaților, care, prin Hotărârea nr. 25/12 septembrie 1994 asupra rezoluțiilor Adunării Parlamentare a Consiliului Europei cu privire la etica ziaristică, „având în vedere deosebita responsabilitate socială ce le revine în evoluția societății și dezvoltarea vieții democratice, în afirmarea valorilor morale și a drepturilor omului“, „recomandă tuturor ziariștilor și mijloacelor de comunicare în masă să țină seama și să aplice principiile deontologice cuprinse în rezoluțiile nr. 1003 (1993) și nr. 1215 (1993) ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei“ (art. 2). Rezoluțiile se doreau a fi adjuvante la reglementările statelor membre și nu înlocuitoare ale unor asemenea prevederi. Cum, însă, ele au primit, așa cum era și firesc, statut de recomandare, putem spune că, la mai mult de 6 ani de la emiterea Hotărârii Camerei Deputaților, efectul lor în presa românească este nul sau aproape nul.

În această situație, la sfârșitul anului 1996, după dezbateri, se pare, relativ, îndelungate, un grup de jurnaliști, membri ai Uniunii Ziariștilor Profesioniști, elaborează textul unui proiect de lege, pentru care găsesc susținerea deputatului Petre Țurlea, care, la 12 februarie 1997, depune la Biroul Permanent al Camerei Deputaților propunerea legislativă privind exercitarea profesiei de ziarist. De remarcat, încă din titlu, este faptul că proiectul își propune, în primul rând, să reglementeze condițiile în care această profesie se poate exercita în România și, numai indirect, întregul domeniu al presei. Propunerea definește profesia de ziarist – drept acea activitate „de concepere, documentare, redactare a materialelor publicistice, precum și“ de concepere, elaborare editorială și editare „propriu - zisă a unui mijloc de presă“ (art. 1) – și o condiționează (în art. 4 și 11) de câteva „elemente“: cetățenia română, majoratul și existența exercițiului drepturilor civile și politice, absolvirea - cu diplomă de licență - a unei instituții de învățământ superior, promovarea unui examen de atestare în fața unei comisii de atestare a acelei asociații sau uniuni profesionale din care face parte, îndeplinirea condițiilor care să excludă eventualele incompatibilități cu profesia de ziarist – așa cum acestea urmau să fie stabilite de fiecare asociație sau uniune profesională în parte –, înregistrarea la Colegiul Național al Ziariștilor din România, încadrarea într-o funcție redacțională, cu contract de muncă pe durată nedeterminată, după cel puțin doi ani de muncă în presă. Această prevedere nu excludea posibilitatea de exprimare, prin intermediul presei, a unor persoane care nu erau ziariști profesioniști, dar nu le permitea acestora să beneficieze de drepturile pe care ziariștii profesioniști le primeau. Colegiul urma să devină nu doar un organ „consultativ și de reprezentare profesională“ – așa cum îl definea art. 6 – ci un adevărat mediator între ziariști, publicații, instituții ale statului, organizații profesionale și public. Pentru a fi asigurat accesul ziariștilor la informație, inițiatorul obliga (în art. 13), nu numai instituțiile publice, ci și agenții economici „ale căror activități sunt de domeniul public“ (în condițiile în care, pentru definirea domeniului public, ar fi necesare, probabil, lungi și complicate dezbateri, nu numai în Legislativ, ci și în fața instanțelor judecătorești), „să-și desemneze împuterniciți ... pentru relațiile cu presa“. Obligațiile și drepturile ziariștilor (înscrise în art. 14 - 32) abundau în prevederi cu caracter general, de genul celei din art. 15: „Ziaristul este obligat să contribuie, prin propria atitudine civică și morală, prin corectitudine, obiectivitate, pregătire profesională și solidaritate de breaslă la susținerea și creșterea prestigiului profesiei“. Totuși, o parte din drepturi

erau, realmente, de invidiat. Astfel, de exemplu (prin art. 24), ziaristul beneficia „de reducerea impozitului pe venit cu 80% pentru veniturile realizate pe seama muncii editoriale peste norma redacțională ori ca drepturi de autor pentru cărți, traduceri ori alte lucrări editoriale“; „Diurna ziaristului“ era neimpozabilă și cuprindea „totalitatea cheltuielilor impuse de documentarea în teren“ (chiar și când aceasta se făcea în localitatea de reședință a ziaristului); ziaristul beneficia de transport public auto și feroviar gratuit și redus cu 70% în cazul transportului aerian și naval, de reduceri de 50% pentru transportul în străinătate (art. 25), de prioritate la cazare, oriunde, în țară și de reducere cu 90% a costului cazării, indiferent de categoria hotelului (art. 26), de „pașaport oficial“ (art. 27), de „scutire de taxe vamale pentru aparatură profesională specifică“ (art. 28), de drept de pensionare, în anumite condiții, la 50 de ani pentru femei și 55 de ani pentru bărbați (art. 29), de tratament gratuit în unele spitale (art. 30) și de „acces gratuit la toate manifestările culturale, artistice și sportive desfășurate pe teritoriul României“. Toate aceste facilități urmau să fie compensate prin decontări la bugetul de stat (potrivit anexei 1).

Propunerea legislativă a stârnit un val de reacții pasionale și, aproape unanim, negative, atât din partea organizațiilor profesionale ale jurnaliștilor, cât și din partea organizațiilor neguvernamentale, apărătoare ale drepturilor omului, din România, iar, în ultimă instanță, ale unor partide și grupuri parlamentare. Guvernul a acuzat propunerea legislativă drept un atac la adresa Constituției și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, inclusiv, a dreptului la libertatea de exprimare. Mai mult decât atât, sub semnătura Primului Ministru, Victor Ciorbea, s-a afirmat că „în România nu este necesară și oportună o lege care să reglementeze activitatea de presă și profesiunea de ziarist, fiind suficiente reglementările legale deja existente în Codul civil și în Codul penal“. Urmarea: Consiliul Legislativ și toate cele trei comisii permanente ale Camerei Deputaților, sesizate cu această propunere legislativă, au votat respingerea ei și, pe această bază, Camera Deputaților a respins propunerea, la 19 iunie 1997.

Un an mai târziu, la 11 februarie 1998, deputatul Adrian Iorgulescu inițiază o propunere legislativă pentru apărarea libertății de exprimare prin mass – media. Propunerea stabilea obligativitatea ca, în termen de 5 zile de la solicitare, instituțiile „de drept“ să furnizeze informații de interes public cu privire la activitatea lor. Propunerea garanta dreptul publicațiilor de a nu-și dezvălui sursele de informație (art. 2) și dreptul la replică (art. 4 - 9) și sancționa „exercitarea oricăror presiuni sau acțiuni de intimidare a reprezentanților mass – media în legătură cu activitatea lor profesională“ cu amendă sau chiar închisoare de la 6 luni la 3 ani. După ce a primit avize negative de la Consiliul Legislativ și două comisii permanente, care au considerat propunerea legislativă drept anticonstituțională, în fața perspectivei ca și Comisia pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă, sesizată în fond, să pronunțe raport de respingere, inițiatorul și-a retras propunerea, la 11 septembrie 1998.

Iată, însă, că la sfârșitul anului 1999, un grup de trei senatori reia propunerea legislativă inițiată, în 1997, de Petre Țurlea, într-o variantă „soft“. Cei care au scris textul au ținut cont de unele obiecții ale Consiliului Legislativ și, de exemplu, nu au mai condiționat exercitarea profesiunii de ziarist de deținerea cetățeniei române, reducând, în același timp, unele dintre drepturile ziaristilor: reducerea impozitului coboară, de pildă, de la 80 la 20%, iar reducerea prețului la cazarea în hoteluri se diminuează de la 90 la 60%. În fața unei campanii de presă care a adus în amintire argumentele dezbătute în 1997, doi dintre inițiatori – Mircea Ionescu – Quintus și Ulm Spineanu - și-au retras semnătura, propunerea fiind sprijinită, acum, numai de Ioan Bold. La sfârșitul legislaturii trecute, aceasta și-a încheiat existența.

În paralel cu aceasta, doi deputați, Mihai Gheorghiu și Remus Oprea supun spre adoptare propunerea legislativă privind dreptul la informație, care garantează acest drept, în limitele Constituției și ale legilor în vigoare (art. 1), definește informațiile drept datele și suporturile materiale ale acestora, operează o distincție între informațiile publice și cele private (art. 2) și stabilește obligația pentru unele persoane juridice de a furniza informații (art. 3), precum și dreptul tuturor persoanelor de a le solicita (art. 4). Interesante sînt procedurile imaginare pentru solicitarea și obținerea informațiilor de interes public, stabilite pe parcursul a 12 articole (8 –19). Consiliul Legislativ a avizat favorabil propunerea, cu foarte multe sugestii de modificare. Și această propunere și-a încheiat existența. Odată cu sfârșitul legislaturii trecute.

La 8 februarie 2000, deputații George Șerban și Puiu Hașotti au inițiat propunerea legislativă pentru abrogarea Legii nr. 3/1974 privind Legea presei din Republica Socialistă România. Propunerea a fost, implicit, abandonată, după ce Guvernul a emis o ordonanță de urgență prin care cea mai mare parte a prevederilor Legii nr. 3/1974 era abrogată.

Rolul Alianțelor

Plecând de la nevoia unui sector cultural organizat capabil să-și apere interesele și dator față de valorile pe care trebuie să le promoveze, protejeze și susțină, suntem responsabili ca reprezentanți ai societății civile să ne impunem într-o economie în tranziție, într-o societate care trebuie ajutată de oamenii de cultură în educarea și formarea unei noi mentalități, având drept scop responsabilizarea reală în fața actului creator.

Asumându-și această datorie, oamenii de cultură s-au mobilizat și și-au constituit uniuni care să-i reprezinte (cei care au simțit nevoia de a se exprima într-un cadru juridic care le poate acorda o anumită protecție) și-au modificat modul de acțiune, au propus alternative la instituțiile existente, au propus proiecte capabile să susțină creația românească și s-au implicat la nivel de reprezentare pe plan intern și internațional.

Plecând de la experiența acumulată, bazându-se pe dialogul și parteneriatul permanent existent între uniunile de creatori, în anul 1995 s-a înființat Alianța Națională a Uniunilor de Creatori, ca o interfață între membrii fiecărei uniuni din Alianță și factorii de decizie politică și de administrație.

Alianța Națională a Uniunilor de Creatori din România prin însăși constituirea ei se dorește a fi o voce unită a creatorilor profesioniști, o organizație reprezentativă și capabilă să susțină un dialog constructiv și permanent cu responsabilii politici.

Prin înființarea acestei Alianțe, artiștii au încercat și au reușit în mare parte să se exprime împreună, să stabilească anumite priorități în dialogul pe care îl susțin cu decidenții politici, au respectat și susținut interesele culturii naționale mai presus de interesul individual al creatorului.

Alianța Națională a Uniunilor de Creatori din România - ANUC constituie cea mai largă formă de asociere de tip federativ a organizațiilor creatorilor de artă și artiștilor interpreți profesioniști. Organizație neguvernamentală cu activitate non-profit și apolitică, ANUC funcționează ca mijloc/cadru pentru dialog, informare reciprocă și acțiune a uniunilor membre în vederea realizării unor obiective de interes comun.

ANUC își propune să realizeze:

- apărarea statutului creatorilor de artă și artiștilor interpreți
- promovarea unei autentice recunoașteri publice și politice a artiștilor profesioniști și a rolului lor în transformarea societății și în integrarea țării în structurile euroatlantice
- promovarea imaginii de organizații reprezentative la nivel național a uniunilor de creatori membre
- participarea la procesul de reformă a cadrului juridic și fiscal în domeniul artelor și culturii
- reprezentarea și susținerea intereselor artiștilor profesioniști și a formelor lor asociative pe lângă autoritățile centrale și locale – responsabile pentru decizii politice și administrative cu implicații asupra climatului spiritual, politic, economic și social în care se formează, creează artiștii profesioniști și se constituie imaginea lor publică –, mass-media și alți formatori de opinie, reprezentanți ai societății civile în România

- reprezentarea și sprijinirea uniunilor membre la nivel internațional, pentru crearea acelei deschideri către dialogul artiștilor profesioniști cu organisme politice, culturale și organizații profesionale ale artiștilor.

Modalitățile de acțiune ale ANUC sunt:

- programe și proiecte având ca grup-țintă creatorii de artă și artiștii interpreți
- lobby pe lângă autoritățile centrale și locale
- parteneriat cu instituții reprezentative ale puterii centrale și locale, precum și cu membri ai sectorului neguvernamental pentru reformarea cadrului juridic și fiscal al artei și culturii
- participarea la activitatea Consiliului European al Artiștilor (ECA)
- simpozioanele anuale ANUC
- crearea și menținerea unei comunități virtuale a creatorilor de artă și a artiștilor interpreți (*forum@art*)
- publicarea unui buletin trimestrial și a altor materiale informative
- mese rotunde, expoziții și evenimente artistice interdisciplinare.

STRUCTURA ORGANIZATORICA

ANUC este o organizație neguvernamentală cu activitate non-profit, care a fost înființată în decembrie 1995 și care funcționează potrivit prevederilor Legii r. 21/1924.

Structura organizatorica a ANUC este similară cu aceea a altor organisme de tip "umbrelă" din Europa, create cu scopul de a înlesni dialogul dintre artiști profesioniști și factorii de decizie politică și de administrație, la nivel național și internațional, dintre propriile lor forme de asociere și dintre acestea și structuri similare la nivel internațional.

Toate deciziile privind funcționarea ANUC sunt luate prin consens de către Consiliul de conducere, alcătuit din președinții și vicepreședinții uniunilor membre. Exercițiul președinției ANUC este deținut de către membri, prin rotație, pentru douăsprezece luni.

Activitățile derulate de ANUC le considerăm reprezentative în evidențierea rolului asumat prin înființarea acestei alianțe. Vă supun atenției, cele mai reprezentative activități derulate de la înființare și până în prezent:

Anual se organizează un simpozion cu o temă considerată reprezentativă pentru momentul respective :

- **SIMPOZIONUL "STAREA ARTELOR IN ROMÂNIA DE AZI"**, desfășurat în zilele de 15-17 decembrie **1995**, la Sala Auditorium a Muzeului Național de Artă din București.
- **Simpozionul ARTISTUL ȘI ORAȘUL – 3,4 OCT. 1997**
- **Simpozionul -ANUC cu tema ESTE INFORMAȚIA CULTURALĂ ÎN ROMÂNIA UN LUX?**, găzduit de către ArCuB, București, 27-28 noiembrie **1998**.

Activitatea ANUC s-a concretizat și în următoarele activități:

- 1. ÎMPREUNĂ PENTRU PROTEJAREA MONUMENTELOR ORAȘULUI BUCUREȘTI – AUTORITĂȚI ȘI SOCIETATE CIVILĂ, 1998, proiect organizat de către ANUC în parteneriat cu Grupul pentru Dialog Social și Oficiul pentru Patrimoniul Cultural Național al Municipiului București.

Obiectivele proiectului au vizat:

- sensibilizarea opiniei publice și reprezentanților mass-media față de situația monumentelor istorice și a imaginii capitalei
- realizarea de strategii în parteneriat cu administrația publică locală pentru protejarea și valorificarea monumentelor orașului.

- 2. PARTICIPARE CU ROL CONSULTATIV LA REFORMA CULTURII

ANUC și-a exprimat interesul și disponibilitatea de a avea un rol consultativ în procesul de reformare a cadrului juridic și instituțional al culturii, lansat de către Ministerul Culturii după 1996. Grație experienței acumulate pe parcursul consultării sale de către inițiatorul proiectului Legii dreptului de autor și a drepturilor conexe, ANUC a oferit consultanță și feedback în cadrul activității de amendare și elaborare a unor acte normative care vizează domeniul artelor și culturii.

Noua putere politică s-a arătat interesată de dialogul cu ANUC dar suntem în așteptarea unor rezultate concrete

- 3. Elaborarea STATUTULUI CREATORILOR DE ARTĂ ȘI ARTIȘTILOR INTERPREȚI ÎN ROMÂNIA

Statutul creatorilor de artă și artiștilor interpreți în România este o premieră pe plan internațional atât din punctul de vedere al expresiei parteneriatului dintre Guvern și societatea civilă, cât prin rezolvarea conținutului unui statut al artistului care nu se limitează doar la enunțarea unor principii și deziderate, ci propune un plan de acțiune de termen mediu. Îndeplinirea punct cu punct – la a cărui monitorizare s-a angajat ANUC – a planului de acțiune oferă șanse viabile ca un statut al creatorului în România să nu rămână literă moartă și să conducă într-adevăr la obiectivul principal al documentului: recunoașterea poziției și rolului creatorilor de artă și artiștilor interpreți în societate, la elaborarea și executarea politicilor culturale la nivel național și local în cadrul unui parteneriat real între Guvern și societatea civilă.

- 4. INITIEREA UNEI DEZBATERI PE MARGINEA PROBLEMATICII CULTURALE EUROPENE ÎN PRESA EUROPEANĂ – CONTRIBUTIA PARTII ROMANE - 2001

Proiectul se adresează dezvoltării schimburilor de experiență și cooperării între România și Uniunea Europeană în domeniul cultural, ca și promovării dimensiunii europene în cultura română și efortului de a face cultura să devină o nouă autoritate etică într-o Europă în care s-ar părea că nu mai trăim în țări, ci în economii.

Partener în acest proiect este Consiliul European al Artiștilor ECA, o organizație umbrelă înființată în 1995 care reprezintă asociații și consilii ale creatorilor, interpreților și artiștilor vizuali din 24 de țări Europene, incluși tari membre ale Uniunii Europene, ca și tari din Europa Centrală și de Est.

- 5. PROIECTUL FORUM@RT

În vederea punerii în valoare a potențialului cultural al României în context internațional, pentru promovarea în țară și străinătate a valorilor artistice și culturale și vizibilitatea creatorilor de artă și artiștilor interpreți din România pe piața virtuală a artei, proiectul urmărește:

- a. Proiectarea, realizarea și întreținerea unei comunități electronice a creatorilor de artă și artiștilor interpreți din România - **Forum@rt**, dedicate dezvoltării mediului de informare,

resurse electronice și dezbateri culturale, care va funcționa în cadrul portalului Web Romania-Gateway (www.romania-gateway.ro);

- b. integrarea grupului pilot în comunitatea electronică **Forum@rt** prin participarea lor ca membrii activi și prin promovarea în spațiul virtual a paginilor lor personale Web (*Personal Web Pages*)

Componenta Forum@rt constă în utilizarea tehnologiei informațional-comunicaționale (ICT) în interesul creatorilor de arta și artiștilor interpreți prin crearea și gestionarea unei comunități electronice care va fi găzduită de către portalul Web România Gateway (a se vedea prezentarea în anexa.

- 6. ÎNTILNIREA SEMNATARILOR DECLARAȚIEI COMUNE CU NOUA CONDUCERE A MINISTERULUI CULTURII ȘI CULTELOR

ANUC a transmis conducerii Ministerului Culturii și Cultelor invitația de a participa la o nouă întâlnire a semnatarilor Declarației comune privind **Statutul creatorilor de arta și artiștilor interpreți din România**, prima care se va desfășura în timpul actualului Guvern.

La aceasta întâlnire, participanții, echipa de conducere a Ministerului Culturii și Cultelor și conducerile celor opt organizații semnatar, vor evalua perspectivele de a continua parteneriatul inițiat în 1998 între societatea civilă și Executivul în domeniul artei și culturii.

Se vor lua în discuție, de asemenea, măsurile preconizate în Planul de acțiune cuprins în Declarația comună: bugetul alocat din fondurile publice pentru finanțarea programelor și proiectelor organizațiilor de creatori și artiștilor, pentru subvenționarea tipăriturilor culturale (cărți, reviste), pentru achiziții de carte în patrimoniul bibliotecilor publice, achiziții de artă plastică contemporană, de creații muzicale, continuarea reformei instituțiilor de cultură, îmbunătățirea cadrului legislativ și fiscal care privește activitatea curentă a artiștilor.

- 7. BULETINUL INFORMATIV ANUC (ABI) Publicație realizată integral de către ANUC, buletinul informativ este distribuit gratuit în peste 800 de exemplare membrilor uniunilor de compun ANUC, instituțiilor reprezentative din cultură, organizațiilor neguvernamentale, ministerelor. Are 8 pagini format A4 și apariție trimestrială. Au apărut până în prezent șase numere, iar începând cu nr. 3/1998, ABI conține un supliment care prezintă texte/documente oficiale importante ale unor instituții, conferințe sau alte manifestări internaționale de anvergură în domeniul artei și culturii.

- 8. PROIECTUL „CASA ARTIȘTILOR” La desfășurarea acestui proiect lansat în 1997, ANUC este partenerul UNITER (inițiatorul) și al Consiliului General al Primăriei Municipiului București. Proiectul se adresează artiștilor seniori și vizează următoarele obiective:

- servicii particularizate și diferențiate de asistență medicală și socială
- reinsertia în comunitatea profesională a artiștilor seniori
- organizarea unui Club al Artiștilor Seniori, care să constituie sediul proiectului care să se realizeze . Proiectul a beneficiat de finanțare din partea programului Phare-SESAM pentru perioada 1997-1998.

Rolul alianțelor poate fi esențial într-o societate cu adevărat democratică, în care dialogul între putere și reprezentanți ai societății civile este real și nu formal. Afirmarea mea se bazează pe așteptarea rezultatelor dialogului inițiat cu puterea actuală ținând cont că suntem în luna iunie a.c.

În ultimii 5 ani ANUC și-a făcut simțită prezența fiind un partener permanent de dialog al autorităților centrale și locale, prezență pe care ne-o dorim și în viitor.

ANUC trebuie să dezvolte activitate de informare permanentă asupra deciziilor legislative referitoare la domeniul cultural pentru a putea corela aceste decizii cu nevoile creatorilor pe care îi reprezintă. Acest lucru poate fi posibil numai în condiția unei prezențe permanente a reprezentanților ANUC în grupuri de lucru pentru inițiative legislative, în comisiile de specialitate de la Ministerul Culturii și Cultelor, Ministerul de Finanțe, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Ministerul Educației Naționale etc. și în Comisiile pentru Cultură ale Parlamentului.

Suntem în perioada de așteptare.

Iunie 2001